

Харченко О.І.,
аспірантка кафедри теорії та історії культури
Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського
старший викладач Інституту післядипломної педагогічної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка

ПРАКТИЧНЕ ЗАСВОЄННЯ ЗНАТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЯК ІДЕЯ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Стаття присвячена практичному засвоєнню знань в навчально-виховному процесі та гармонійному розвитку дитини. На матеріалі основних педагогічних підходів К. Д. Ушинського та психолога Г. Гарднера висвітлені умови формування творчої та комунікабельної особистості, яка зможе змінити світ на краще.

Ключові слова: *гармонійний розвиток, творчість, практика, множинний інтелект, навчально-виховний процес.*

Сучасна педагогіка все більше говорить про особистісну орієнтацію освітнього процесу, його індивідуалізацію, особистісний зміст освіти, гармонію розвитку дитини в освітньому процесі. Але при цьому непорушним залишається один із головних китів, на якому базується школа, - принцип навчання всіх усьому. Як можна цього досягти, і при цьому отримати гарний результат, враховуючи особливості навчальної системи, інтереси і вподобання дітей? Як можна гармонійно розвивати дитину в різних напрямках і при цьому не перевантажувати? Питання дійсно складне і багатозначне. Адже існує велика кількість різноманітних підходів, методів, шкіл, які стверджують, що саме їх підхід в навчально-виховному процесі найкращий і найрезультативніший і при цьому забувають про одну дуже важливу і необхідну деталь. Чому не всі учні так званих ультрасучасних шкіл досягають гарного результату? Чому дитина, яка не була відмінником в школі набагато краще влаштовується в житті і має кращу роботу ніж дитина,

що мала гарні оцінки? В чому проблематика цього запитання? Чому саме так, а не інакше? Ви скажете: «Пощастило !...» Можливо й так, але цікавим являється те, що цей процес глобальний! В даній статті, ми спробуємо розкрити і висвітлити основну причину таких закономірностей і показати головний підхід у розвитку успішної, гармонійної дитини в освітньому процесі.

Як відомо, навчальний процес не може відбуватися без виховання. Ця єдність нероздільна і являє собою єдиний аспект, який потрібно враховувати кожному педагогу. Зокрема, один із основоположників і засновників педагогічної науки К. Д. Ушинський (1824 – 1871) обстоював принципи «навчально-виховного процесу, як певний цілеспрямований і систематичний вплив на тіло, душу й розум дитини з метою прищеплення їй якостей здорової, розумової, моральної, релігійної, національно-свідомої, творчої ініціативної, культурної, освіченої людини» [3, 79–92]. Тим самим, спонукав до гармонійного розвитку дитини в навчально-виховному процесі.

Педагог вказував: «Добре насіння освіти дороге, зате й родить воно сторицею»[2]. Що це означало? Народ, розвинений у дитинстві хорошою школою, який навчився міркувати правильно і засвоїв собі ясний погляд на довкілля, буде енергійнішим, працьовитішим, розважливішим, а значить — продуктивнішим і багатшим, ніж народ пригнічений нещастям і забобонами, ніж народ, який плететься, як сліпий, навіпомацки, шляхом, давно вторганим [2].

За думкою К. Д. Ушинського, гармонійний розвиток дитини можливий при цілковитій взаємодії розумових сил і мислення учнів, духовно-морального виховання та прищеплення культури розумової праці. Педагог говорив, що: «Все це передбачає в собі набуття знань, розвиток пізнавальних і творчих здібностей, прищеплення інтересу і потреби в розумовому збагаченні впродовж усього життя, самостійному здобуванні знань і застосуванні їх на практиці» [3, 79–92]

На жаль, в сучасному житті, діти, абсолютно не вміють на практиці застосовувати свої знання і тим самим гармонійно і впевнено себе почувати в освітньому просторі. Що це означає? Якщо взяти початкову школу, то можна з впевненістю сказати, що діти, які приходять в початкові класи після садочку, абсолютно не пристосовані до життя. Учні не вміють виконувати самі елементарні речі. Наприклад, зав'язувати шнурки, або ж застібнути куртку...І таких прикладів можна навести безліч. З чим це пов'язано? В чому проблема? В нашій країні спостерігається «так звана мода надзвичайної опіки над дітьми». Існує велика кількість центрів раннього розвитку, де дітей навчають з 2-х років читати, писати, говорити англійською мовою...Але при цьому забувають про самі елементарні речі, які має вміти дитина. По-перше – вміти самостійно себе обслуговувати, домовлятися з однолітками, спілкуватися один з одним, практично використовувати свої набуті знання, для свого гармонійного і комфортного розвитку.

Зокрема, так само як і К. Д. Ушинський, відомий американський психолог, автор поняття множинного інтелекту Говард Гарднер (1943), також вказує на практичне засвоєння знань. При цьому, автор додатково розкриває теорію множинного інтелекту, вказавши на основні принципи більш ефективного практичного навчання дитини в школі. Автор вказує на те, що дитині потрібно максимально розвивати творче мислення, що спонукає до максимального розвитку всіх різновидів інтелекту в поєднанні з практичним застосуванням знань. А також зазначає, що саме творчий підхід до будь-якої справи буде сприяти ентузіазму та бажання навчатися.

Говард Гарднер дотримується концепції того, що людина має не єдиний, так званий «загальний інтелект», а низку інтелектуальних здібностей, які складають вербальний, логіко-математичний, візуальний, кінестатичний, міжособистісний, внутрішньоособистісний, музичний, натуралістичний та екзистенціальний види інтелекту. Кожний із цих типів інтелекту має свою структуру, функції, мову і тому є особливим потенціалом для розвитку.

Г. Гарднер вказує на те, щоб використовувати теорію множинного інтелекту, що ґрунтується на використанні різноманіття індивідуальних відмінностей і створенні безлічі шляхів для їх розвитку й навчання саме на їх основі. «Якщо допустити, що теорія множинного інтелекту взагалі є точним описом людських відмінностей за здібностями, то можна припустити, що деякі (можливо, не всі) діти можуть більш легко, ніж інші, навчатись через домінуючі види своїх здібностей» [1].

Таким чином, варіанти застосування теорії Г. Гарднера у школі можуть бути настільки різноманітними, наскільки різноманітні самі навчальні заклади. Тут важливий головний принцип – освітній процес повинен будуватись таким чином, аби дати можливість дітям набути досвід, що вимагав би залучення різних типів інтелекту і тим самим гармонійно розвивав дитину. Одна з проблем, яку найважче подолати вчителю, полягає в тому, що навчаючи весь клас, треба одночасно пам'ятати й враховувати різні стилі навчання, сильні та слабкі сторони учнів.

Г. Гарднер стверджує, що ступінь прояву й розвитку того чи іншого типу інтелекту залежить від життєвого досвіду індивідуума. Чим частіше людина використовує той чи інший тип інтелекту, чим більше існує можливостей розвивати його в ході навчання, тим краще розвивається даний тип інтелекту. Усі дев'ять типів інтелекту можуть бути пов'язані між собою, але будь-який з цих видів людина може розвивати самостійно [1].

Таким чином, концепція К. Д. Ушинського і Г. Гарднера в своєму поєднанні може мати дуже гарний, високий результат, який необхідний в нашій педагогічній роботі і який ми намагаємося отримати. Окрім того, слід знати і пам'ятати, що кожна дитина індивідуальна і професійним завданням вчителя є розпізнати і зрозуміти в кого і до чого є нахил. І лише потім, через цю призму, знаходити найкоротші і найлегші шляхи для гармонійного розвитку кожної особистості.

На мою, думку, кожній людині потрібно максимально розвивати творчий потенціал, взаємодію цілісних творчих проявів людини, його

динаміку в цілому? Чому? Людина, яка вміє творчо мислити більш комунікабельна, і пристосована до життя. В будь-якій складній ситуації творчі люди швидше знайдуть вихід і зуміють розв'язати всі труднощі, які будуть зустрічатися на шляху. Візьмемо хоча б Японію. Якщо проаналізувати діяльність японських шкіл, то можна побачити, що школярі, не зважаючи на вивчення різних предметів, постійно перебувають в творчій, гармонійній реалізації самих себе. На перервах між уроками, танцюють, або ж грають на музичних інструментах, чи займаються рукоділлям...Кожний вибирає для себе те, що йому по душі. Або ж трудова діяльність учнів Японії, де діти самі собі насипають обід, прибирають і навіть миють посуд. І що саме цікаве? Це відбувається настільки систематизовано, організовано і гармонійно, без зайвих суперечок і небажання щось виконувати...

Варто пам'ятати, що завдання, яке перед нами ставить нове тисячоліття дуже складне. Воно полягає в визначенні як інтелект і мораль дитини можуть сприяти в майбутньому побудові світу, з більшою кількістю людей, які відрізняються один від одного і мають гармонію з собою та з іншими. Як цього досягнути...?Як зробити більшу кількість дітей самореалізованими, успішними і щасливими в нашій країні? При цьому не забувати, що є речі, які по своїй суті не є настільки глобальними, як ми інколи думаємо. Адже варто згадати Оксану Малу (дівчинка-собака), яка навчилася писати, читати, рахувати, але при цьому людиною так і не стала.

Джерела:

1. Ворон М., Найда Ю. Множинний інтелект: від теорії до практики[Електронний ресурс] //«Відкритий урок». – Режим доступа: <http://osvita.ua/school/theory/1740/>
2. Максимюк С.П. К. Д. Ушинський. Про народність освіти [Електронний ресурс] – Режим доступа:http://pidruchniki.ws/11050519/pedagogika/ushinskiy_pro_narodnist_osviti

3. Мосіященко В. А., Задорожна Л. В., Курак О. І. Ушинський про виховання / Історія педагогіки, с.79–92.

Стаття посвящена практичному усвоєнню знань в учебно-воспитательном процесі і гармонічному розвитку ребенка. На матеріалі основних педагогічних підходів К. Д. Ушинського і психолога Г. Гарднера освітлені умови формування творчої і комунікабельної особистості, яка зможе змінити світ кращому.

Ключевые слова: гармонічне розвиток, творчість, практика, багатобачний інтелект, учебно-воспитательний процес.

The article is devoted to the learning of knowledge in the educational process and harmonious development of the child. In the story the main pedagogical approaches K. Ushinski and psychologist G. Gardner highlighted the conditions of formation of a harmonious, creative and outgoing personality that will make a difference.

Key words: harmonic development, creativity, practice, multiple intelligences, the educational process.